

ББК 83.3 (4 УКР)

УДК 821.161.2-31 Галятовський. 09

Рецепція богородичних оповідань Іоанікія Галятовського в літературознавчому дискурсі ХІХ – ХХІ століть

У статті наведено систематизований, критично проаналізований виклад рецепції богородичних оповідань Іоанікія Галятовського в роботах українських літературознавців ХІХ–ХХІ ст. Оцінки дослідників подаються з урахуванням суспільно-культурної ситуації в Україні на початку – в середині ХVII ст.

Ключові слова: *бароко, Іоанікії Галятовський, чудо, богородичне оповідання, схоластична система освіти, проповідь, екземпля.*

The article contains a systematic presentation of the reception of the God Mother legendry by Ioanikii Galiatovskyi in Ukrainian literary papers of 19th–21st centuries. Researchers' evaluations are given in relation to the socio-cultural situation in Ukraine in the early- and mid-17th century.

Key words: *baroque, Ioanikii Galiatovskyi, miracle, the God Mother legendry, scholastic system of education, outreach, example.*

Постать Іоанікія Галятовського, як і інших представників чернігівського кола митців, ще й до сьогодні постає у світлі парадоксальних фактів та інтерпретацій. Суб'єктивні й до певної міри констатаційні наукові розвідки не розкривають особистості ученого-богослова, християнського мислителя, ортодокса-полеміста та активного громадського діяча. Відсутність фахових аналітичних досліджень стосовно місця творів Іоанікія Галятовського в бароковому дискурсі української літератури загалом, а також його оповідань-міраклів зі збірок «Небо нове» та «Скарбниця потрібная» зокрема, обумовлюють потребу систематизувати й критично оцінити напрацювання літературознавців ХІХ – ХХІ ст.

Одним із перших, хто зацікавився життям і творчістю Іоанікія Галятовського, став представник фольклорно-етнографічної школи М. Сумцов. У статті «До бібліографії старовинних малоросійських релігійних оповідань» харківський філолог відзначив, що протягом ХVI – ХVII ст. в Україні фундується потужний пласт легендарної літератури. Серед тих, хто збирав оповідання про чуда, науковець називає імена Димитрія Туптала, Іларіона Денисовича, Афанасія Кальнофойського, Іоанікія Галятовського, Петра Могили [Сумцов 1888].

Про джерела, тематику, основні мотиви богородичних оповідань М. Сумцов пише в контексті аналізу збірки «Небо нове». Автор акцентує, що ця пам'ятка барокової літератури, утративши морально-дидактичне значення, набула статусу історико-літературного, стала «збірником сказань і переказів, почасти місцевого українського походження, та більшою мірою запозичена з духовної літератури інших народів» [Сумцов 1894]. Джерельна база оповідань про чуда – усні (записувані Іоанікієм Галятовським протягом кількох десятиліть від місцевих старожилів) та книжні перекази. Останні мають візантійські та західноєвропейські витоки. На берегах своїх книг він педантично прописує авторів, до яких звертається під час роботи: «Legenda aurea», «Speculum majus», «Dialogus miraculorum», «Про волоське королівство» Сигонія, твори італійця Яна Ботера, «Подорож до святої землі» Миколая Радзивілла, «Києво-Печерський патерик», «Лексикон» Памва Беринди, «Синопис» Інокентія Гізеля, а також описи різноманітних чудотворних ікон [Сумцов 1888].

Учений класифікує оповідання «Неба нового», відзначаючи розподіл матеріалу відповідно до біографії Богородиці. Серед недоліків упорядкування збірки М. Сумцов називає часті повтори (через велику кількість сюжетів), переплутання див, що походять від різних національних груп (французів, греків, англійців, українців); змішування чуд різної тематики (над язичниками, жидами, грішниками, дівицями, хворими, померлими) [Крекотень 1983]. В контексті аналізу «Неба нового» дослідник наголошує на схильності Іоанікія Галятовського зіставляти й порівнювати новозавітних осіб і події зі старозавітними. Так, Діва Марія трактується ним як друга Єва.

Про збірку оповідань «Скарбниця потрібная» М. Сумцов пише лише кілька зауваг, які стосуються головним чином історії Єлецького успенського чоловічого монастиря. На його думку, настоятель цікавився переказами й легендами про Єлецьку обитель. Протягом тривалого часу він збирав письмові документальні матеріали про монастир, черпаючи інформацію з «Патерика» та «Єлецького Синодика». Окрім того, архімандрит розпитував старих людей про минуле монастиря, особисто звертався до нащадків Святослава Ярославича, князів Одоєвських та Воротинських, із проханням заповнити лакуни історії, а також принагідно допомогти Єлецькій обителі матеріально. На основі письмових свідчень та народних переказів про монастир Іоанікій Галятовський уклав 1676 р. «Скарбницю потрібную». Дослідник пише про архітектоніку збірки: складається з посвяти гетьманові І. Самойловичу та тридцяти двох чуд від Єлецької ікони Божої Матері.

Ще один учений XIX ст., котрий звернув увагу на барокових письменників, – М. Костомаров. Застановляючись на оглядових напрацюваннях М. Сумцова, він багато в чому спростовує висновки свого попередника. Так, у другій книзі «Російської історії в життєписах її найголовніших діячів» для об'єктивності поцінування постаті Іоанікія Галятовського М. Костомаров радить порівнювати його з іншими письменниками свого часу, й тоді, «при всіх його недоліках він [Іоанікій Галятовський – Н.М.] становить для нас значний інтерес» [Костомаров 1917]. Варто зазначити, що у тріаді Баранович – Галятовський – Радивилівський науковець виділяє другого, акцентуючи на його ерудованості та небувалій гнучкості у використанні схоластичних прийомів.

Творами, що відображають світогляд та передають реалії другої третини XVII ст., М. Костомаров називав збірки про дива, зокрема «Небо нове» та «Скарбницю потрібную». Стосовно першої дослідник обмежується стислим коментарем про посвяту її сестрі Петра Могили. Отож, цей сегмент побудови, як пише автор, «зразок того, забавного для нашого часу, підлабузництва, з яким писаки XVII ст. звертались до знатних осіб, сподіваючись падіння крихт від їхніх щедрот на свою долю» [Костомаров 1991: 374]. Більше уваги приділено «Скарбниці», яку дослідник називає «брошурою». У цьому контексті він критикує схоластичні огріхи, що зустрічаються в Іоанікія Галятовського раз у раз. Хоча, скептично переповідаючи історію генезису козацтва від зодіакального Козерога, М. Костомаров примирливо констатує, що важко знайти доцільніший зразок надуманих пояснень, до яких була така ласа тогочасна наука. Попри скептичне ставлення до схоластичної парадигми, М. Костомаров указує на належне місце Іоанікія Галятовського в літературному процесі середини XVII ст. Його оглядова стаття кумулює основні відомості про життєдіяльність цієї постаті, принагідно окреслюючи вектори для спеціального вивчення.

Ще один представник філологічного авангарду XIX ст., архієп. Філарет (Гумілевський), в одній із протоісторій українського красного письменства – «Огляді російської духовної літератури» – збірки «Небо нове» і «Скарбниця потрібная» називає «повістями про чудеса Богоматері» [Філарет 1884 :286].

Твори чернігівського кола письменників не становили фахового зацікавлення науковців аж до початку XX ст. Накладення анафема на небажані книги Московським собором, спалення їх 1690 році створили образ табуйованих текстів, що за інерцією не був спростований протягом двох століть. Саме тому праці М. Сумцова, М. Костомарова, архієп. Філарета (Гумілевського) вважаються засадничими для української медієвістики. Хоча їхні розвідки й тяжіють до публіцистичності, мають описовий та неаналітичний характер, проте вони до сьогодні лишаються джерелом і основою для подальших досліджень.

На зламі XIX – XX ст. вивчення давньої української літератури ведеться в основному в площині написання оглядових статей для посібників. Так, перший базовий підручник, що вдається до більш-менш комплексного аналізу творчості Іоанікія Галятовського, – «Історія літератури руської» Омеляна Огоновського. До характеристики «Неба нового» дослідник наводить історію створення збірки, називає основні видання, звертає увагу на архітектоніку книги та її присвяту Анні Могилянці-Потоцькій [Огоновський 1887: 308]. «Скарбниця потрібній» науковець приділив небагато уваги. Він указав, що книжку присвячено гетьману Іванові Самойловичу, а також що в ній містяться «великі іграшки поетичні» – анаграми, загадки,

акростики, паліндроми. Слід зауважити, що Омелян Огоновський помилково визначає художні особливості «Скарбниці», оскільки жодної з них у збірці не представлено. Таку неухважність можна виправдати тим, що, по-перше, дослідник не мав доступу до стародруку 1676 р., а по-друге, міг переплутати його з якимось іншим твором Іоанікія Галятовського. Щодо мови творів Єлецького архімандрита науковець робить узагальнений коментар: «Пишучи по-руськи, користувався він часто мовою народною, одначе любувався також у полонізмах» [Огоновський 1887: 307].

І. Франко у власній версії історії української літератури, у першій її частині («Від початків українського письменства до Івана Котляревського»), висловлює суб'єктивне ставлення до оповідних елементів у гомілетичних творах Лазаря Барановича, Іоанікія Галятовського та Антонія Радивиловського: проповіді «по рецепті Галятовського украшалися напханими з чужих джерел оповіданнями, анекдотами, прикладами та блискучками псевдовченості, які не говорять нічого ні уму, ні серцю» [Франко 1993: 312]. Загалом ставлення І. Франка до чернігівського кола книжників тяжіє до одіозності й характеризується в текстах відвертим сарказмом. Роль Іоанікія Галятовського він дещо підносить, що не пом'якшує загального неприйняття його барокового формату діяльності. Не менша критичність, що місцями межує з жорстким висміюванням, властива І. Франкові в інтерпретації збірок про дива. Перелічуючи всі три («Небо нове», «Sophia mądrość» та «Скарбница потребная») дослідник не знаходить нічого кращого, як обізвати їх «холодними, слабо оповідними анекдотами та витягами з чужих творів, спекуляціями на легковірності публіки, що купувала ті книжки й зачитувалася ними, але без ніякої літературної вартості» [Франко 314].

У «Нарисі історії українсько-руської літератури до 1890 р.» І. Франко реабілітує коло чернігівських митців. Увагу письменників до записування чуд від ікон науковець виправдовує культурно-історичними запитами того часу. На його думку, XVII ст. – «вік надзвичайного розбудження віри в чудеса» [1983: 52]. Загалом, не вдаючись до висловлення суб'єктивного ставлення, І. Франко відводить належне місце богородичним оповіданням у літературному процесі XVII ст.

С. Єфремов у «Історії українського письменства» фокусує увагу на гомілетичній спадщині Іоанікія Галятовського. «Скарбница потребная» згадується мимохідь серед інших текстів письменника. Прикметно, що науковець визначає її як історичний нарис про Єлецький монастир. До інших творів, де є опис надприродних явищ, дослідник ставиться відверто упереджено, виказуючи свій скепсис щодо їхнього схоластичного наповнення. Так, на його думку, «Небо нове», «Боги поганські» та «Душі людей померлих» – тексти з «дивовижними домислами, алегоріями, чудесами, а то й просто химерними вигадками» [Єфремов: 148]. Невідомо, що спонукало С. Єфремова відвести погляд від аналогічних речей у «Скарбниці».

У підручнику В. Коряка «Нарис історії української літератури. Література передбуржуазна» зазначається, що в «Небі новому» відбилися народні уявлення про життя після смерті, реалії перебування душ у раю чи в пеклі. Автор приписує Іоанікію Галятовському надмірну шляхетність, тенденційний розподіл героїв на підневільних та панів [Коряк 1927: 187]. «Скарбница» згадується лише в переліку написаних творів.

У підручнику з історії української літератури за редакцією П. Волинського йдеться про такі збірки «чудесних оповідань», як «Небо нове», «Скарбница потребная» та «Sophia mądrość». Дослідник звертає увагу на джерела розповідей у цих творах, називаючи серед них легенди апокрифічного змісту, книги західних письменників, місцеві перекази та твори слов'янських авторів, зокрема «Києво-Печерський патерик». Призначення «Неба нового», на думку науковця, – «утверджувати істинність догматів православної церкви, національної незалежності українського народу» [Волинський: 235]. Чуда, окрім пізнавального, становлять інтерес ще й з історичної точки зору. Своєрідність «легенд» Іоанікія Галятовського П. Волинський убачає в синтезі реально-побутових ситуацій з фантастично-казковими [Волинський 1969: 236]. Друга збірка оповідань про дива – «Скарбница потребная» – створена на основі автентичних народних переказів. Як зазначає дослідник, чуда у цій книзі відзначаються патріотичним пафосом, тривожними передчуттями майбутньої російсько-турецької війни (звідти й акцент на подіях турецько-татарського засилля). Орнаментальність стилю, гіперболізована емоційність, рясність

порівнянь, паралелізмів, метафор, перебільшень, антитез, риторичних фігур – усе це, з погляду науковця, окреслює прикладний характер ораторського мистецтва у творах Іоанікія Галятовського [Волинський: 237].

В «Історії української літератури» М. Возняка широко розкривається контекст, у якому писалися оповідання про дива. Популярність «Неба нового» та «Скарбниці потрібної» обумовлюється їхньою спорідненістю з апокрифами, легендами, мандрівними оповіданнями, що вважалися улюбленою лектурою того часу. М. Возняк ставить богородичні оповідання Іоанікія Галятовського на місце проміжної ланки в ланцюжку міжнародних запозичень. У «Небі новому» дослідник фіксує більше дванадцяти запозичень із середньовічної енциклопедії «Зерцало Велике» (лат. «Speculum majus»). Збірка, у свою чергу стала джерелом запозичень для московських книг «Синодик» та «Звізда Пресвітлая» [Возняк 19921: 573].

У підручнику, над яким працював авторський колектив М. Грицай, В. Микитася та Ф. Шолома, поява «Неба нового», «великої книги проповідей про різні чудеса Богородиці», умотивовується вимогами ораторського мистецтва, викладеними Іоанікієм Галятовським у книгах «Ключ розуміння» та «Наука, альбо способ зложення казання». Переповідаючи історію створення та видання «Скарбниці потрібної», В. Микитася називає її додатком, своєрідним логічним продовженням «Неба нового». Класифікація див збірки віддалено нагадує ту, що була раніше розроблена М. Сумцовим. Автор помітив цікаву закономірність: іноді легендарні оповідання Іоанікія Галятовського переходять у фольклорні форми, сприяючи витворенню «марійного культу»; мотиви чуд також справляють вплив і на книжну культуру [Грицай: 219]. Дослідник висловлює важливу тезу про використання Іоанікієм Галятовським актуального йому історичного матеріалу з метою популяризувати війну проти турків-іновірців, пафосно визначити месіанську роль русичів проти мусульманських окупантів. Так, перелічуються конкретні історичні мотиви «Скарбниці потрібної»: боротьба з татаро-монгольськими загарбниками за часів галицького князя Данила, війна з турками та польською шляхтою, заснування різних міст і спорудження церков та монастирів, історії про запорізьких і донських козаків, «возз'єднання» України з Московією [Грицай 1989: 220].

У підручнику «Історія української літератури: епоха Бароко (XVII–XVIII ст.)» архієп. Ігор (Ісіченко) вдається до аналізу богородичних оповідань. Серед решти збірок про дива від ікон Пресвятої Богородиці («Teraturgema» Афанасія Кальнофойського, «Руно орошенное» свт. Димитрія Туптала) принагідно згадуються такі твори Іоанікія Галятовського, як «Небо нове» та «Скарбница потрібная». Характеристика оповідань, зібраних у «Небі новому», – більш ґрунтовна. Автор викладає історію видання збірки, вказує, що вона присвячена сестрі митрополита Петра Могили Анні Потоцькій. Називається кількість оповідань (445), а також здійснюється їх групування за основними мотивами (всього їх 24). Архієп. Ігор (Ісіченко) відзначає, що «на противагу властивому середньовічній агіографії абстрагуванню від побутових та історичних реалій, автор прагне уточнити час, місце подій, імена учасників» [Ігор Ісіченко 2011: 259]. Оповідання «Неба нового» доволі часто перегукуються з ключовими подіями української історії, підкреслюючи милосердне ставлення Пречистої Діви Марії до нашого народу. Даючи коротку оцінку «Скарбниці потрібної», науковець розкриває культурно-історичний контекст, у якому творилася збірка, а також стисло окреслює історію Єлецького монастиря та долю чудотворної ікони Єлецької Божої Матері. До заслуг Іоанікія Галятовського медієвіст відносить «старанне дослідження історії монастиря, віднайдення писемних згадок про нього й фіксування збережених у Чернігові усних свідчень» [Ігор Ісіченко 2011: 261].

Найдокладніший на сьогодні аналіз «Скарбниці потрібної» вміщений на сторінках науково-популярного видання В. Шевчука «Муза Роксоланська». Пильну увагу саме до цієї збірки Іоанікія Галятовського дослідник умотивовує двома причинами: по-перше, попри велику кількість посилань на маргінесах книги, вона має «більш від інших оригінального», по-друге, «Скарбница» найповніше «відбиває реальне життя, яке бачив довкола себе письменник» [Шевчук 2005: 167]. За характером побудови збірка чуд від Єлецької ікони Божої Матері нагадує монастирський літопис. В. Шевчук зіставляє її з твором «Teraturgema» Афанасія Кальнофойського, вказуючи на істотні відмінності у їхній структурі. Також медієвіст називає точну кількість оповідань, що увійшли до «Скарбниці потрібної». Усього їх тридцять два.

Аналізуючи перші десять оповідань, Вал. Шевчук удається до стислого переказу їхніх сюжетів. Принагідно ним називається «цікавий легендарний фактаж» та «задокументованість свідчень старих людей» [Шевчук 2005: 167]. Дослідник акцентує, що у витворенні довершеної історії свого монастиря, Іоанікій Галятовський послуговується не хронікальним принципом, а «вибудовує своєрідну, навіть вишукану словесну структуру» [20: 168]. Теорія В. Шевчука про багатоярусність збірки богородичних оповідань зводиться до розмежування структури твору на такі мотиви-пласти: перший – ушлявлення Козацької держави, другий – історія самого Єлецького монастиря, третій – чудотворна ікона Богоматері та історії, пов'язані з нею. Надбудовою у споруді «Скарбниці» науковець називає історії про знамення, свідками яких стали ченці монастиря. «Моральне вивершення збірки, як хрест у храмі», на думку дослідника, становить «Придаток». Зі звичайного «монастирського літопису» витворюється образ, що і є концептом твору [Шевчук : 170].

Одне з перших фахових досліджень малих оповідних жанрів барокової літератури належить В. Кречотню. Монографічна праця «Оповідання Антонія Радивиловського» окреслює той літературний контекст, що склався в межах чернігівського культурного осередку в середині – другій половині XVII ст. Пишучи про Іоанікія Галятовського, медієвіст відносить його до «найосвіченіших, найначитаніших людей свого часу» [Кречотень 1983: 57].

О. Матушек у монографії «Проповіді Лазаря Барановича в дискурсі українського бароко» розкриває прикладний характер творів про чернігівські дива. На думку дослідниці, зміст і структура оповідань-міраклів були покликані «демонструвати богообраність і благословенність місця», слугуючи консолідуючим чинником у справі доцентрової політики Лазаря Барановича [Матушек 2013:11]. Харківський медієвіст указує на пильну увагу Іоанікія Галятовського до заснування церков Успіння Пресвятої Богородиці в Києво-Печерському монастирі та на Болдиних горах: фундатором обох позиціонується князь Святослав Ярославич. Щоб прирівняти Єлецьку обитель до Києво-Печерської, архімандрит надає їй статусу лаври, хоч вона такою й не була. Більше того, О. Матушек відзначає, що в двадцять п'ятому чуді «Скарбниці потрібної» відбудова вказаної церкви порівнюється з відновленням Єрусалимського храму [Матушек 2013: 12]. На основі цих фактів дослідниця резюмує, що у другій половині XVII ст. завдяки зусиллям зазначених вище діячів Чернігів перетворився на духовний центр Лівобережжя.

Дослідженню творів Іоанікія Галятовського у філософсько-антропологічній системі координат присвячена монографія І. Соломахи та І. Богачевської «Християнська антропологія Іоанікія Галятовського». На думку науковців, збірка «Небо нове» започатковує тенденцію до правдошукання у творчості барокових мислителів [Соломаха: 2008: 14]. За визначенням дослідників, написані в 1676 р. і «Бесіда Білоцерківська», і «Скарбниця потрібная» «конкретизують уявлення мислителя про зв'язок інтерпретації правдивого життя із соціально-культурною та політичною ситуаціями в суспільстві» [Соломаха 2008: 16]. Вивчаючи антропологічні особливості творів Іоанікія Галятовського, І. Соломаха та І. Богачевська ставлять у фокус уваги православну людину як шукача правди.

Отже, зацікавлення постаттю Іоанікія Галятовського в різні періоди має неоднакову інтенсивність. У XIX ст. з'являються перші розвідки, нариси, статті, що тяжіють до описовості, некритичного викладу матеріалу та переповідання сюжетів. Межа XIX – XX ст. позначена відсутністю наукового інтересу до барокової літератури. Ситуація змінюється на початку XX ст. з появою підручникових статей. Предмет їхнього аналізу – джерельна база, архітектоніка, мовні особливості та мотивна структура творів Іоанікія Галятовського. Популярним об'єктом дослідження науковці обирають гомілетичні тексти, відсторонюючись від решти творів зауваженнями некритичного характеру. У другій половині XX ст. В. Кречотень аналізує малі оповідні форми. До уваги береться їхня жанрова специфіка, функціональне спрямування, ідейно-тематичне наповнення. Проте кваліфікованого дослідження оповідань-міраклів Іоанікія Галятовського ще й досі немає. Отже, систематизований виклад рецепції літературного спадку письменника вказує на необхідність подальшого наукового вивчення оповідань про чуда.

Література: *Возняк 1992:* Возняк М. Історія української літератури: У 2 кн. / М. Возняк. – Львів : Світ, 1992 – Кн. 1. – 1992. – 618 с.; Волинський 1969: Волинський П., Пільгук І., Поліщук Ф. Історія

української літератури: Давня література / П. Волинський, І. Пільгук, Ф. Поліщук. – К.: Вища шк., 1969. – 432 с.; Гицай 1989: Грицай М., Микитась В., Шолом Ф. Давня українська література / М. Грицай, В. Микитась, Ф. Шолом. – К.: Вища шк., 1989. – 414 с.; *Єфремов 1995*: Єфремов С. Історія українського письменства / С. Єфремов – К.: Femina, 1995. – 686 с.; *Ігор Ісіченко*: Ігор Ісіченко, архієпископ. Історія української літератури: епоха Бароко XVII – XVIII ст.: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / архієпископ Ігор Ісіченко. – Львів: Святогорець, 2011. – 568 с.; *Коряк 1927*: Коряк В. Нарис історії української літератури. I. Література передбуржуазна / В. Коряк. – 2-е вид. – Х., 1927. – 208 с.; Костомаров Н. Русская история в жизнеописаниях ее главных деятелей [репринтное воспроизведение издания 1873–1888 гг.] / Н. Костомаров. – М.: Книга, 1991. Книга II. – Вып. 4–5. – 537 с.; *Крекотень 1983*: Крекотень В. Оповідання Антонія Радивиловського. З історії української новелістики / В. Крекотень. – К.: Наук. думка, 1983. – 408 с.; Матушек О. Проповіді Лазаря Барановича в дискурсі українського Бароко: монографія / О. Матушек. – Х.: Майдан, 2013. – 360 с.; *Огоновський 1887*: Огоновський О. Історія літератури руської / О. Огоновський. – Львів, 1887. – Ч. 1. – XVI+426+2 с.; *Соломаха 2008*: Соломаха І., Богачевська І. Християнська антропологія Іоанікія Галятовського: монографія / І. Соломаха, І. Богачевська. – Чернігів: КП «Вид-во «Чернігівські обереги», 2008. – 180 с.; *Сумцов 1885*: Сумцов Н. К истории южнорусской литературы XVII ст. / Сумцов Н. – Х.: Типография Г. Корчак-Новицкого. – 1885. – Вып. II: Иоанникий Галатовский. – 137 с.; Сумцов Н. Очерки истории южно-русских апокрифических сказаний и песен / Н. Сумцов. – К.: Типография А. Давыденко. – 1888. – 175 с.; *Сумцов 1895*: Сумцов Н. О влиянии малорусской схоластической литературы XVII в. на великорусскую раскольническую литературу XVIII в. и об отражении в раскольнической литературе масонства / Н. Сумцов // Киевская старина. – 1895. – № 12. – 412 с.; 1896: Сумцов Н. К библиографии старинных малорусских религиозных сказаний / Н. Сумцов. – Х.: Типография Губернского Правления. – 1896. – 14 с.; *Сумцов 1896*: Сумцов Н. О литературных нравах южнорусских писателей / Н. Сумцов. – Х.: Типография Губернского Правления. – 1896. – 17 с.; *Филарет 1884*: Филарет (архиеп. Черниговский). Обзор русской духовной литературы: 862–1863. / Филарет Гумилевский. – 3-е изд., с поправками. – СПб.: Изд-во И. Тузова, 1884. – 511 с.; *Франко 1983*: Франко І. Історія української літератури / Іван Франко // Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наук. думка, 1976 – Т. 40: Літературно-критичні праці. – 1983. – 561 с.; 19. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. / І. Франко // Франко І. Зібрання творів: У у 50 т. – К.: Наук. думка, 1976 – Т. 41: Літературно-критичні праці (1890–1910). – 1984. – 685 с.; *Шевчук 2005*: Шевчук В. Муза роксоланська. Українська література XVI – XVIII ст. У 2 кн. – К.: Либідь, 2005 – Кн. 2: Розвинене бароко. Пізнє бароко. – 2005. – 726 с.

Наталія Мищенко. Рецепція богородичних сказань Іоанікія Галятовського в літературознавчому дискурсі XIX – XXI вв.

Стаття содержить систематизоване изложение рецепції богородичних сказань Іоанікія Галятовського в работах українських літературознавців XIX – XXI вв. Оценки дослідників подаються з урахуванням суспільно-культурної ситуації в Україні в началі – середіні XVII століття.

Ключевые слова: барокко, Іоанікія Галятовський, чудо, богородичне сказання, схоластическа система образования, проповідь, екземпляр.

Анатолій Новиков, проф. (Глухів)

УДК [792+82 – 2] (477)

ББК 85.33 (4УКР)

Біля джерел українського театру в Галичині

У статті висвітлюється історія створення національного професійного театру на теренах Західної України. Акцентується на труднощах, з якими зіткнувся молодий галицький театр за відсутності Української держави. Наголошується, що серед основних перешкод на шляху його поступального розвитку була відірваність від національних основ, що позначилося як на репертуарі колективу, так і на манері гри акторів.

Ключові слова: галицький театр, нова ера, народні твори, полонізми, переробки, М. Кротівницький.

The article deals with the history of the creation the national professional theatre on the territory of the Western Ukraine. Exceptional attention is given to the difficulties faced by young Galician theatre for lack of a